

Til beslutningsforslag nr. B 63. Beretning afgivet af Miljø- og Planlægningsudvalget den 15. maj 1996

Beretning

over

Forslag til folketingsbeslutning om inddragelse af alternativer til sydløsningen i Skjern Å-projektet

[af Hanne Severinsen (V) og Niels J. Langkilde (KF) m.fl.]

Udvalget har behandlet beslutningsforslaget i en række møder og har herunder stillet spørgsmål til miljø- og energiministeren og til statsministeren, som de to ministre har besvaret skriftligt.

Endvidere har udvalget modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Andersen, Gunnar, borgmester, Egvad Kommune,

Danmarks Fiskeriforening,
Dansk Ornitologisk Forening,
Fjordens Interessegruppe,
Friluftsrådet,

Jensen, Harry, Stauning,
Lokale Foreninger i Skjernådalene,

Lund, Erik, landinspektør,
Nielsen, Martin, Tarm,

Repræsentanter for erhvervsfirmaer og erhvervsfolk på Skjern-Tarm egnen,
Skaven Grundejerforening og
Skjern-Tarm Egnens Landboforening.

Miljø- og energiministeren har den 8. marts 1996 til udvalget fremsendt »Delreddegørelse til miljø- og energiministeren fra det Rådgivende Udvalg vedrørende Skjern Å Projektet i projektets delfase 2A«.

Skjern Å Naturprojektet er iværksat på baggrund af Folketingets beslutning fra 1987 om genskabelse af Skjern Å systemets selvrensende effekt. Alle partier undtagen Fremskridtspartiet stemte for.

Efter vurderingen af en række skitseprojekter besluttede den daværende miljøminister Lone Dybkjær i 1989 at igangsætte projektet med udgangspunkt i den såkaldte sydløsning.

1. fase af projektet omfattede i overensstemmelse med den gennemførte planlægning først og fremmest jordopkøb og jordfordeling inden for den vestlige del af projektområdet og blev afsluttet i marts 1994.

Projektets 2. fase eller anlægsfasen, der er igangsat i 1995, omfatter resterende arealerhvervelser, detailprojekteringen og de egentlige anlægsarbejder.

Det fremgår af delreddegørelsen, at en væsentlig del af arealerhvervelserne er gennemført. Af et samlet projektområde på ca. 2.100 ha er der medio januar 1996 erhvervet over ¾. Arealerhvervelserne har indtil nu især været koncentreret i projektets vestlige del, vest for hovedvej 11, hvor man har erhvervet over 90 pct. af arealerne. Erhvervelserne er foregået ved frivillige salg og jordfordeling. For mange landmænd har dette betydet store driftsmæssige fordele, idet man har fået jord i umiddelbar tilknytning til ejendommen som erstatning for fjerntliggende og besværlige engparceller i ådalen.

Udvalget har bemærket, at Finansudvalget i 1990, 1992 og 1994 har tiltrådt og i 1995 taget til efterretning, at der af de på de årlige finanslove opførte bevillinger til naturforvaltning afsættes midler til gennemførelsen af Skjern Å Projektet. Endvidere har EU-Kommissionen

efter ansøgning bevilget 13,8 mio. kr. af LIFE-midlerne til projektet. I efteråret 1995 er der indgået kontrakt om detailprojekteringen, som er startet.

Et *flertal* (udvalget med undtagelse af Fremskridtspartiets medlem) tilslutter sig Skjern Å Naturprojektet, som udvalget blev underrettet om af miljøministeren med ministerens redegørelse i 1994, og støtter således den hidtil forudsatte sydløsning. Flertallet hilser derfor med tilfredshed, at projektet nu for alvor er igangsat.

Flertallet har noteret sig, at der gennem den lokale debat og udvalgets drøftelser er blevet peget på en række mulige problemer ved sydløsningen. Dette drejer sig især om faren for tab af lakseyngel i søer etableret i forbindelse med sydløsningen og som følge af åens forlængelse og dermed lavere strømhastighed i den vestlige del, om faren for frigivelse af fosfor og okker, om faren for oversvømmelser uden for projektområdet samt om faren for en u hensigtsmæssig transport af sedimenter ud i Ringkøbing Fjord og øget tilsanding ved Skaven Strand som følge af projektet.

Flertallet finder, at det er af største betydning, at disse problemer undersøges grundigt. Disse undersøgelser samt afvejningen og den tekniske optimering af ovenstående elementer sker mest hensigtsmæssigt i forbindelse med den igangsatte detailprojektering. Flertallet konstaterer samtidig, at en del af disse undersøgelser allerede er igangsat. Formålet med undersøgelserne er at sikre, at det forud for projektets iværksættelse er godtgjort, at disse problemer kan løses på en tilfredsstillende måde.

Flertallet finder, at naturgenopretningsprojektet skal projekteres med samme krav til sikkerhed, som tilfældet har været for afvandingsprojektet fra 1960'erne. Den endelige udformning af projektet må således ikke øge risikoen for oversvømmelser eller utilsigtede ændringer i grundvandsstanden hverken i de bymæssige bebyggelser eller på de tilgrænsende landbrugsarealer. I forbindelse med detailprojekteringen bør det vurderes, om man med fordel kan inddrage tilgrænsende lavtliggende landbrugsarealer i projektet frem for at sikre disse mod faren for oversvømmelser.

Flertallet finder, at delområdet øst for hovedvej 11 må tillægges en stor betydning i forhold til det samlede projekt og ikke bør forsinkes, fordi man i dette område i meget vid udstrækning vil have mulighed for at genskabe den gamle ådal med de tidligere slyngninger og den driftsform, som har været karakteristisk for de vestjyske ådalssystemer, og som indeholder store naturværdier og samtidig giver væsentlige miljømæssige fordele. Flertallet noterer sig, at erhvervelser og jordfordeling øst for hovedvej 11 allerede er påbegyndt, og at jordfordelingen, som skal ske under hensyntagen til harmonireglerne, forventes afsluttet i foråret 1997. Flertallet lægger vægt på, at den politiske følgegruppe (se senere) bliver orienteret om forløbet af jordfordelingen.

Flertallet konstaterer, at der er udbredt enighed om udformningen af projektet i dette område, og finder, at man her skal inddrage tilstrækkeligt store arealer til at kunne sikre en stor tilbageholdelse af næringsstoffer i den øvre del af projektområdet. Flertallet anbefaler i øvrigt en mere miljøvenlig vandløbsvedligeholdelse i hele Skjern Å systemet for derved at sikre en så stor selvrensning som muligt.

Flertallet finder, at den detaljerede udformning af projektet vest for hovedvej 11 først kan fastlægges i forbindelse med detailprojekteringen. Denne tekniske optimering skal ske under hensyntagen til ønsket om selvrensning, lakseynglens vandring gennem åløbet, åmundingen og søområder med nødvendigt sikret ved en strømme med passende høj strømhastighed, en kontrolleret sedimenttransport, faren for oversvømmelser, forbedrede betingelser for flora og fauna samt mulighederne for friluftsliv. Ved detailprojekteringen skal det også fastlægges, hvilken dybde og dermed hvilken størrelse søen ved Hestholm skal have. Søen vil give mulighed for selvrensning ved sedimentaflejring og omsætning, men det skal også undersøges, hvor stor en del af selvrensningen, der kan foregå på de tilgrænsende engarealer eller på engarealerne i den øvre del af projektområdet. En tilbageholdelse af næringsstoffer på engene vil sikre, at de aflejrede næringsstoffer kan nyttiggøres gennem afgang. I forbindelse med beslutning om søens størrelse skal det, under hensyntagen til ønsket om at sikre en effektiv selvrensning, tilstræbes, at de våde enge og dermed også græsningsmulighe-

derne får et væsentligt omfang i Hestholm, selv om dette kan betyde en begrænsning af søens størrelse.

Efter afvandingsprojektets gennemførelse er der foregået en deltadannelse ud for Skjern Åens nuværende udløb i fjorden. Der er tale om en naturlig proces. En sådan deltadannelse vil også foregå ved åens nye munding, idet nye øer vil opstå, mens andre forsvinder. Flertallet finder det vigtigt at sikre, at der også i fremtiden vil være et deltaområde med store naturværdier. Samtidig skal det under detailprojekteringen godtgøres, at det lavvandede område ud for Skaven Strand ikke forsvinder som følge af naturgenopretningen. Flertallet finder samtidig, at faren for ekstra frigivelse af sediment og fosfor i forbindelse med anlægsarbejderne skal minimeres, eventuelt ved forgravning af åløbet vest for søen i Hestholm.

Flertallet har samtidig noteret sig at, Dansk Ornitologisk Forening også finder, at sydløsningen vil forbedre forholdene for fuglelivet omkring selve åmundingen i forbindelse med en ny deltadannelse.

Da arealerhvervelserne næsten er afsluttet i den vestlige del af projektområdet, finder flertallet det hensigtsmæssigt at lade denne del udgøre en eventuel 1. etape af projektet.

Flertallet finder endvidere, at man her som i den øvrige del af projektområdet gennem offentlig erhvervelse må sikre, at offentligheden får adgang til og kan anvende arealerne.

Som det fremgår af miljøministerens redegørelse til Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg fra juni 1994, bør der først, når hele anlægsfasen eller når naturrestaureringen etapevis har fundet sted, tages nærmere stilling til delområdernes anvendelse samt til forholdet mellem de enkelte brugergrupper. I det omfang der efter projektets gennemførelse vil blive drevet jagt, finder flertallet, at de lokale interesser skal inddrages i forvaltningen, således at de lokale hensyn varetages bedre. Tilsvarende hensyn skal tages på fiskeriområdet og i forbindelse med græsning.

Flertallet konstaterer, at der i forbindelse med Skjern Å Naturprojektet er udført modelundersøgelser af Ringkøbing Fjord, der viser, at vandmiljøet i fjorden kan forbedres tilfredsstillende blot ved en ændring af slusepraksis ved den nuværende sluse i Hvide Sande. Flertallet finder på den baggrund ikke, at der er

behov for at foretage yderligere undersøgelser af konsekvenserne af en ny sluse ved Nymindegab. Flertallet forudsætter, at det rådgivende Skjern Å-udvalg fortsat holdes orienteret om erfaringerne med den nye slusepraksis, og at man i øvrigt følger miljøtilstanden i Ringkøbing Fjord meget nøje. I forbindelse med den igangsatte monitorering af ilt-, salt- og temperaturforhold i fjorden skal effekten af den nye slusepraksis på fjordens vandmiljø løbende vurderes, herunder de påståede virkninger på omfanget af lagdeling og dannelsen af iltfattige saltvandslommer ved bunden.

Med henblik på at belyse Skjern Å Naturprojektets positive miljøeffekt finder flertallet, at omfanget af udledninger af næringsstoffer fra tilgrænsende landbrugsarealer til fjorden bør undersøges i forbindelse med en samlet vurdering af miljøtilstanden i Ringkøbing Fjord.

Flertallet opfordrer endvidere til, at der arbejdes videre med at undersøge mulighederne for eventuelt at nyttiggøre projektets arealer i forbindelse med fastlæggelse af lokalområdets samlede braklægningsforpligtigelse.

Miljø- og energiministeren har tilkendegivet, at der vil blive nedsat en politisk følgegruppe med en repræsentant fra hvert af partierne bag flertallet, hvor f.eks. det rådgivende udvalgs endelige redegørelse og resultatet af detailprojekteringen kan drøftes. Følgegruppen skal løbende holdes orienteret om projektet og har mulighed for at bede om alle oplysninger. Følgegruppen kan anmode ministeren om eventuel yderligere sagkyndig bistand.

Flertallet opfordrer det rådgivende udvalg til at fortsætte sit arbejde under størst mulig åbenhed. Flertallet finder det hensigtsmæssigt, at der efter detailprojekteringsfasen, men før iværksættelsen af projektet, afholdes et offentligt møde, hvor der lokalt informeres om projektet.

Et *mindretal* (Fremskridtspartiets medlem af udvalget) er modstander af, at Skjern Å skal føres tilbage til sit oprindelige løb. Da man i 1960'erne rettede Skjern Å ud, var det ud fra et ønske om at opdyrke mere landbrugsjord for blandt andet at styrke fødevarerproduktionen og beskæftigelsen. En for så vidt sund og fornuftig tanke i en verden, hvor millioner af mennesker lider under sult og nød. Sult og nød

er stadig dagligdag for millioner af mennesker på kloden, og befolkningstilvæksten og den deraf stigende efterspørgsel efter korn nødvendiggør, at stadig mere og mere jord må inddrages i landbrugsproduktionen. I modsat fald pådrager Danmark sig et medansvar for sult og nød i verden. Der er efter Fremskridtspartiets opfattelse ingen tvivl om, at en genopretning af Skjern Å og dermed nedlæggelse af betydelige landbrugsarealer får betydning for beskæftigelsen lokalt.

Oprindelig burde man måske i 1960'erne have ladet Skjern Å og de omkringliggende naturarealer ligge i fred. Men situationen i dag er, at Skjern Å er rettet ud og engarealerne inddraget i landbrugsproduktionen. I årene efter åens udretning var der en stor okkerudledning fra åen til Ringkøbing Fjord med stor forurening til følge. Denne okkerforurening er efterhånden helt aftaget, og åen har i dag en god selvrensende effekt.

Man må imidlertid frygte, at man i forbindelse med en genopretning af Skjern Å til sit oprindelige løb igen vil opleve problemer med okkerforurening af Ringkøbing Fjord. Genopretningen vil kunne blive mere skadelig end gavnlig for miljøet i åen, i hvert fald for en periode på et par årtier. Der har gennem de seneste 20 år ikke været så mange laks i Skjern Å som i dag, og det beviser, at vandkvaliteten er i orden. En konsekvens af de omfattende gravearbejder i forbindelse med genopretningen af åen vil uundgåeligt være, at laksen vil forsvinde fra åen.

Det er Fremskridtspartiets generelle opfattelse, at Skjern Å skal forblive i sit nuværende løb. Beslutningsforslaget anbefaler tre ændringer i den af Folketinget vedtagne sydløsning i Skjern Å Projektet, men det ændrer ikke Fremskridtspartiets opfattelse af, at Skjern Å skal blive liggende uændret med sit nuværende løb. De foreslåede ændringer er uden betydning for det samlede resultat.

P.u.v.

STEEN GADE

formand.